

עיטורי ירושלים

ישיבת 'עטרת ירושלים'

אדר תשע"ג | גליון מספר 78

תוכן

- 3 קורות רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל | הרב שלמה אבינר
- 5 האחדות בצה"ל כשיקול הלכתי | הרב שלמה אבינר
- 9 הלכות פורים לחייל | הרב שלמה אבינר
- 14 הרבנית חנה טאו ז"ל | הרב שלמה אבינר
- 16 חביבא ליה | הרב מרדכי ציון
- 21 לפרשת תרומה | הרב מנחם בן יעקב
- 28 גר עמלקי? | הרב נחמיה לביא
-

המערכת:

ישיבת עטרת ירושלים

הגיא 51, ירושלים העתיקה
ת"ד 1076 ירושלים 91009

טל' 02-6284101

פקס' 02-6261528

כתובתנו באינטרנט:

www.ateret.org.il

קורות רבנו

קצות דרכיו בקודש של רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל

הרב שלמה אבינר

פורים

בימי הפורים רבנו היה מתמלא בשמחה של תורה. כאשר תלמידי הישיבה ניסו לגרור את רבנו לשיחה בדברי חול, לא עלה בידם. וכן כאשר ניסו להלבישו את הכובע של מרן הרב, הוא סירב בכל תוקף. אחרי קריאת המגילה, רבנו היה שר "שושנת יעקב" במנגינה משלו, בקול גדול ומתגבר, התלמידים מחאו כפיים, ופניו האירו מהתרגשות.

בפורים העזו תלמידים לשאול את רבנו למה אינו נותן שיעורים בגמרא בעיון שהרי הוא גאון, והשיב שתפקידו לחנך את הדור.

עבד נמכר לרבים

רבנו קיבל מכתב מיישוב שהם מחפשים רב. והנה באותו לילה, תשוש, סובל ברגליו, הוא התעורר בשלוש בלילה ואמר לתלמיד שלידי: "מה עשינו עבור ישוב זה?...?" (הרב אלישע וישליצקי)

שמח בחלקו

רבנו היה שואל: כיוון שיש ללכת בדרכי ד', ודאי שהקדוש ברוך הוא עצמו מקיים את התורה, ואם כן כיצד הוא מקיים את מידת ה"שמח בחלקו"? והשיב: "כי חלק ד' עמו, יעקב חבל נחלתו", עם ישראל הוא חלק ד', וד' שמח בו, בין עושים רצון ד', בין אינם עושים (קדושין לו).

לשון הרע

רבנו היה מזהיר מפני לשון הרע אף 'על אמת', לעומת הטוענים: בסך הכול דיברתי אמת!

מאבקים ציבוריים

יש ורבנו היה יוצא למלחמות ציבוריות נחרצות ומדבר בחריפות גדולה על חומרת מעשה מסוים, ויש שהיה מדבר ברמה עליונה ונצחית. והדבר היה תלוי בכך, אם ברמה עכשווית היה אפשר לשנות, אז היה דורש בכל זאת בכל תוקף, אך כאשר שינוי לטובה היה בלתי אפשרי עתה, ואין נפקא מינה למעשה, אז היה מדבר ברמה העקרונית האלוקית העתידית (הרב צבי טאו).

עיתונים

רבנו שאל תלמידיו שהיו רבנים אם שמעו שבבנייני האומה עומדים להשמיע את היצירה הנוצרית 'מתאוס פדיון' המלאה שנאת ישראל. השיבו שלא, כי קריאת עיתון היא ביטול תורה. גער בהם רבנו שהם מוכרחים להיות מודעים למתרחש.

תאריך נוצרי

רבנו נמנע מלהגיע לחתונות אם בהזמנה השתמשו בתאריך נוצרי (הרב דוד חי הכהן). בספרייתו של רבנו היה ספר היסטוריה, ובו הוא מחק את כל המקומות בהם היה תאריך נוצרי. כאשר הוגש אליו טופס דחיית שירות לתלמידי הישיבה ובו רשום תאריך נוצרי, היה מסרב לחתום.

שירות לאומי

הורים אמרו לרבנו שהם מפחדים שגֵתם תתקלקל מבחינה רוחנית בשירות לאומי. השיב להם: "כמו שהאיש הירא ורך הלבב ישוב לביתו, כן האישה היראה ורכת הלבב תשוב לביתה".

מלחמה ברבנות הראשית

רבנו סיפר על אדם שנלחם ברבנות הראשית וחויב על ידה במזונות. כיוון שלא שילם האנגלים הכניסו אותו לבית הסוהר, וכדי להשתחרר המיר דתו לנצרות, שוב לחם נגד הרבנות הראשית, ולבסוף התאבד.

מקלט

אנשים רבים התארחו בבית רבנו וישנו אצלו, ומצאו מקלט בדירתו הצנועה והפשטה.

שליחות

רבנו בירך אדם שיצא לשליחות לחוץ-לארץ: "ותחזינה עינינו בשוכך לציין".

האחדות בצה"ל כשיקול הלכתי

הרב שלמה אבינר

(דברים שנאמרו בארוחת צהריים בישיבה)

האחדות בצבא היא יסוד גדול בהלכות צבא, ומבוארת בשאלות רב אחאי גאון (קמב) בפירוש של הנצי"ב (סי קמג). מסופר בגמרא בבא בתרא (כא, א-ב), על יואב שעשה מלחמה באדום במשך חצי שנה והכריח כל זָכָר באדום (מלכים א יא, טז). שאל אותו דוד: למה כל זכר? ומה עם הנקבות? ענה לו יואב: כתוב תמחה את זָכָר עמלק (אמנם זה אדום ולא עמלק). אמר לו דוד: לא כתוב זָכָר עמלק, אלא זָכָר עמלק. אמר לו יואב: אני למדתי זָכָר ולא זָכָר. הלך יואב למלמד שלו ואמר לו: לימדת אותי זָכָר (לפי גירסה אחרת, הוא לימד אותנו זכר עם צירה וסגול, אבל יואב לא הבין טוב. בכל זאת, המורה היה אשם, כי מורה צריך לדאוג שהתלמיד יבין נכון). יואב שלף את חרבו להרגו משום "ארור עושה מלאכת ד' רמיה" (ירמיה מח י). אמר המורה: נכון שאני ארוור, אבל לא צריך להרוג אותי. ענה יואב: הפסוק ממשיך - "וארור מונע חרבו מדם" (שם). על פי דעה אחת בגמרא הוא באמת הרג אותנו, ועל פי הדעה השנייה הוא לא הרג אותנו. הנצי"ב על השאלות מסביר שהוא באמת הרג אותנו, ואף-על-פי שהפסוק "וארור מונע חרבו מדם" הוא פסוק בירמיהו שלא פוסקים על פיו, מסביר הנצי"ב שאמנם מורה שטועה לא הורגים אותנו, אך פה זה שונה, כי מדובר בהלכות מלחמה. מי שמבלבל בהלכות מלחמה, יכול להיות שכן הורגים אותנו, כי בהלכות מלחמה איננו יודעים עד היכן הדברים יגיעו. המקור הוא מדין בורח מהקרב, שמותר למשטרה הצבאית העומדת מאחורה להרגו, משום שהוא מחליש את רוח הלוחמים (רמב"ם הלכות מלכים ז ד). הנצי"ב אומר שיש לו דין רודף של כלל ישראל. מי שמחליש את הצבא, את הלחימה, את הרמטכ"ל - אין לך רודף כלל ישראל יותר מזה.

על פי זה, הנצי"ב מסביר סיפורים רבים בתנ"ך:

א. כידוע, עכן לקח שלל במלחמה והרגו אותו על כך (יהושע ז). וכי חייל שגונב שלל חייב מיתה? מסביר הנצי"ב: כן. הייתה פה פקודה והוא הפר את הפקודה.

הוא החליש את הצבא ולכן אפשר היה להרוג אותו. אף על פי שגניבת השלל זו לא מכשלה צבאית, מכל מקום, אם יש פקודה לא לקחת אז אסור לקחת. אם אחד לוקח, הסמכות של הצבא נחלשת.

ב. בפרשת פילגש בגבעה (שופטים יט-כא), עם ישראל אמר לשבט בנימין לתת להם את הפושעים. הם סירבו, אז הרגו כמעט את כל שבט בנימין. יש דיון בראשונים אם צדקו או לא. הנצי"ב סובר שצדקו, כי שבט בנימין מרד בכלל ישראל. כלל ישראל ביקש משבט בנימין לתת, אז היה עליהם לתת, אחרת כל שבט יהיה לחוד, וזה יהיה סופו של עם ישראל מול אויביו.

לפני המלחמה נגד שבט בנימין, עם ישראל נשבע שמי שלא יבוא למלחמה ייהרג. יבש גלעד לא באו, אז הרגו את כל יבש גלעד על סרבנות גיוס במלחמת אזרחים. הם סירבו לכלל ישראל והחלישו את הצבא, לכן הרגום.

ג. שאול המלך נתן פקודה לא לאכול ביום המלחמה. יהונתן אכל דבש, ושאלו דן אותו למוות. אך זאת לא עברה צבאית טהורה?! לא משנה. הוא עבר על ההוראה לא לאכול דבש. אמנם בסוף העם פדה את יהונתן, אבל שאול היה מוכן להוציא להורג את בנו כי הוא הפר פקודה צבאית.

ד. גדעון קרא לבני אפרים למלחמה והם לא באו. כשהוא חזר, הוא הרג אותם (שופטים ז-ח). אחרת, יהיה בלתי אפשרי. אם לכל שבט תהיה מיליציה משלו, האויב יחסל את כולנו! הנצי"ב אומר יותר מזה: אם יהיו מיליציות, השבט הזה יכרות ברית עם האויב הזה והשבט הזה עם האויב הזה, כמו שהיה בזמן אריסטובולוס והורקנוס, שאחד כרת ברית עם יוונים ואחד עם הרומאים. אנחנו נצא קרחים מכאן ומכאן.

כל הדוגמאות האלו, אומר הנצי"ב, הם בגלל מרידה ברמטכ"ל.

כותב הרמב"ם בהלכות מלכים (ג ח): "כל המורד במלך ישראל, יש למלך רשות להרגו. אפילו גזר על אחד משאר העם שילך למקום פלוני ולא הלך או שלא יצא מביתו ויצא - חייב מיתה. ואם רצה להרגו - יהרג. שנאמר: 'כל איש אשר ימרה את פיך' (יהושע א יח)". כלומר, הרמב"ם מסביר שהפסוק מדבר על מרידה במלך.

הנצי"ב מסביר אחרת, שהפסוק מדבר על ראש הצבא, שהרי הפסוק נאמר ליהושע

בן נון, שלא היה מלך. אמנם יש מחלוקת אם היה לו דין מלך או לא, אך הנצי"ב סובר כשיטה שהוא לא היה מלך.

אנחנו פוסקים שאם המלך גוזר נגד ההלכה, לא שומעים לו (רמב"ם, הלכות מלכים ג ט), כמו שכתוב (שם): "כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצוונו - יומת", ואחר כך: "רק חזק ואמץ" - בתורה. כלומר, תשמע אל דבריו, רק אם הם על פי התורה. אבל יואב בן צרויה לא סבר כן. הוא סבר, שכל מי שמפר פקודה, בצדק או לא בצדק, חייב מיתה. הוא הרג את עמשא בן יתר שהפר בצדק את פקודת דוד (שמואל ב, כ ח-י). אח"כ הוא נדון על זה למוות על ידי שלמה המלך (מלכים א, ב לב). הוא סבר, שצריך לציית למלך גם אם הוא פוקד לעשות דבר אסור, כי זה פיקוח נפש. אחרת, הוא מחליש את העוצמה של המלך. אבל אנחנו לא פוסקים כן. עברה היא פקודה בלתי חוקית בעליל, ואנחנו לא מצייתים.

זו גם הייתה סברתו של יפתח להרוג את בתו. האם באמת יפתח הרג אותה או שהלכה לגור בהרים? מחלוקת ראשונים. אך לפי השיטה שהרג את בתו ממש, הרי זה רצח! תירץ מרן הרב קוק בשו"ת משפט כהן (ס' קמד): יפתח חשב שהבטחה של מלך היא ביהרג ואל יעבור. הוא הבטיח להורגה, ואם המלך יפר הבטחות כבר לא נסמוך עליו וכל האומה תיפול. אבל הוא טעה, כי אפשר היה לעשות התרת נדרים. הוא טעה, אבל זאת הייתה הסברא שלו. שמירת דבר המלך היא פיקוח נפש של האומה. במקום קלקלתו של יפתח, שם אתה מוצא גדלותו.

לכן, כתב הנצי"ב, אחדות האומה היא פיקוח נפש. מי שמפר את אחדות האומה, לא משנה מהי הסיבה, יש לו דין רודף. אין הכוונה שכל מי שיפר, נהרוג אותו, אך זה שיקול. הרי גם רודף לא תמיד הורגים.

בסיכום, יש במדינה כל מיני אנשים עם כל מיני השקפות ורעיונות. הם יהודים מבולבלים אך לא אנשים רעים. אי אפשר להתחיל לחלק את האומה לשני צבאות או יותר. צבא אחד שיפנה ערבים, צבא אחר שיפנה חרדים, צבא שיפנה שמאלנים, צבא שיפנה ימנים וכו'. המון צבאות. לכל צבא יהיה סמל אחר. אם-כן, נתחיל לשאול כל חייל: "אתה מוכן לעשות את המשימה הזאת?". אי אפשר ככה. כשיש פקודה, מקיימים.

אסור להכניס את הוויכוחים הפוליטיים לצה"ל. הוא עסוק בפיקוח נפש של האומה כולה. יש שלוש מאות מיליון אויבים ערבים מסביב, עוד מיליארד וחצי מוסלמים

שעוזרים להם, ועוד מיליארד נוצרים. לכן תשאיר את הצבא מחוץ לפוליטיקה.

אוסקר ויילד מספר: "פעם הייתי במערב הפרוע באמריקה והיה שם בית מרזח עם תגרות. יורים אחד על השני, מפילים שולחנות, דוחפים ומכים. הפסנתרן שניגן, תלה שלט: 'בבקשה לא לירות על הפסנתרן. הוא עושה כמיטב יכולתו'". בתוך האווירה הלא נורמאלית, הפסנתרן מנסה להכניס קצת שלוה. הוא לא בעסק, אל תירו עליו. כך גם אל תירו על צה"ל, שלוחם מערב עד בוקר ובכל יום תמיד, ביבשה, באוויר ובים, באהבה ואחוה ושלוה ורעות, ובמסירות נפש.

הלכות פורים לחייל

הרב שלמה אבינר

*לכל שאלה - קו לחייל של הרבנות הצבאית - 057-817-5767 [מקורות: רשם מ"צ]

דין עם נכרי

ש: למדתי שמי שיש לו עסק עם נכרי לא יעסוק בזה בחודש אב וכן יעסוק בזה בחודש אדר. לפי זה, האם יש בעיה בצה"ל להילחם באב וכדאי להילחם באדר?
ת: לא שייך. צה"ל אינו עסק אלא מצווה.

שקלים

ש: לא יכולנו לקרוא פרשת שקלים. אפשר להשלים בשבת אחרת?
ת: לא. כי נקבע באותה שבת. גם לא פרשת החודש (מ"ב תרפה ב).

זכור

ש: לא יכולנו לקרוא זכור בשחרית, אפשר במנחה?
ת: כן. השלישי (קשרי מלחמה ג נב).
ש: אין לנו מנין. האם להתאמץ ללכת למקום אחר לשמוע זכור?
ת: כן. כמה שאפשר. אם אי אפשר לקרוא בלי מנין, אז מחומש, בלי ברכה (כה"ח תרפה ז. מ"ב יז)
ש: מותר לצאת מחוץ לתחום לשמוע זכור?
ת: לא. אבל אפשר להניח עירוב תחומים. אך אם יש עשרה חיילים, מותר לצאת מן התחום עד 11 ק"מ, מדין מחנה (משיב מלחמה א ד).
ש: לא יכולנו לקרוא זכור. יש השלמה במשך השנה?
ת: בפורים ב"יבוא עמלק", והקורא יכוון להוציאו בזה (מ"ב תרפה טז). ערוך השולחן ה. מועדים וזמנים ב קסז. ו צו. וישמע משה עמ' רכו בשם הגרי"ש אלישיב). אם אי אפשר, אז בפרשת כי תצא, וכן הקורא יכוון להוציאו.
ש: אני יכול לקבל חופש לקריאת זכור או למגילה. מה עדיף?
ת: מחלוקת. עדיף זכור (קשרי מלחמה ג נא).
ש: חיילת חייבת בזכור?

ת: לא, כי לא חייבת במלחמה לכן גם לא בזכור (ספר החינוך תרג. שו"ת אבני נזר או"ח תקט). ועוד סיבות. ויכולה להחמיר. אפשר גם מחומש (קשרי מלחמה ד ל).
ש: האם יש לקרוא זכור בכל ההברות?
ת: יוצאים ידי חובה בכל הברה (מועדים וזמנים וצז. שו"ת עשה לך רב וכו. הליכות שלמה - מועדים א שכג. הגרי"ש אלישיב בוישמע משה רכו).

עמלק

ש: האם יש עדיין מצוות מחיית עמלק?
ת: כן. אך איננו יודעים מיהו. וגם קודם יש להקים מלכות ישראל. (רמב"ם הלכות מלכים א א-ב ו'ולגבי מה שאמר הגרי"ד סלוביץ'יק בשם אביו ר' משה שכל מי שרוצה להשמיד את עם ישראל יש לו דין עמלק [ס' חמש דרשות. קול דודי דופק הערה 23. נפש הרב פז], דעתו של רבנו הרב צבי יהודה לא הייתה נוחה מזה, ואמר שאינו אלא דרוש ויש להימנע מלומר דברים כאלו. מלומדי מלחמה 24}).

פרה

ש: לא יכולנו לקרוא פרה. אפשר להשלים?
ת: יחד עם פרשת החודש (כה"ח תרפה י כב).

תענית אסתר

ש: האם חייל שממלא תפקיד צבאי חייב לצום?
ת: כן, בתנאי שזה לא פוגע בתפקיד. אם זה פוגע, יאכל וישתה רק ההכרחי.
ש: האם כדי לצום, מותר לחייל דתי להחליף שמירה או כל תפקיד עם חייל שממילא לא צם?
ת: כן. טוב מאוד. כך החייל המחליף יאכל בהיתר (משיב מלחמה ב קמ. קשרי מלחמה א עח. וע' שו"ת אגרות משה או"ח ד עט).
ש: האם מותר לקבוע אימון שיחייב לאכול ולשתות?
ת: אין לקבוע אימון כזה ביום צום אלא אם כן הוא דחוף והכרחי (קשרי מלחמה ב פז-צ).
ש: האם בקורס חובשים מותר לקבל עירוי בתרגיל?
ת: כן. אין זה אוכל (כחיצים ביד גיבור א 108).
ש: אם אני בכוננות, אני יכול לאכול מראש?
ת: לא. רק לשמור אוכל מוכן. רק אם יש כוננות גבוהה ולא יהיה זמן לאכול, אז לאכול מראש.

ש: האם מותר לטבח לבשל?

ת: כן. כי אולי מותר לחיילים לאכול בגלל תפקידם, וב'לפני עיור', תולים (כחיצים ביד גיבור א 104).

ש: האם מותר לפתוח שק"ל?

ת: לאכילה מיידית אסור. ארוז, מותר, כי תולים (כנ"ל).

ש: מותר לעשות אירוע משמח?

ת: לא, זה יום של תשובה (דלא כהליכות שלמה מועדים יח ה-ו. שו"ת אהלה של תורה ב קב).

ש: ובליל הצום?

ת: מותר.

ש: האם מותר להתרחץ?

ת: כן.

ש: חייל שמותר לו לשתות מפני פעילות מבצעית, מותר לו גם לאכול?

ת: לא (עיין שו"ע או"ח תריב ב).

ש: מי שמוכרח לאכול מסיבות צבאיות, יכול לאכול כמה שירצה?

ת: כן. אין שיעורים. אבל רק מזון פשוט ולא מעדנים.

ש: ואז לאכול בחדר אוכל של הצבא?

ת: בצד בצנעה.

ש: אם אכלתי מסיבות מבצעיות, והסתיימה המשימה, האם עליי לחזור לצום?

ת: כן. זו חובה על כל רגע (שו"ע או"ח תקעד ג. מ"ב ו).

ש: מותר לצחצח שיניים ולשטוף פה?

ת: כן. בלי לבלוע מים (שו"ת מנחת יצחק ד קט).

מחצית השקל

ש: כמה יש לתת למחצית השקל?

ת: יש מנהגים שונים: א. כל סכום. ב. חצי מטבע של חצי שקל. ג. שלושה חצאי שקלים. ד. 10 גרם כסף שהם עתה 50 שקל (עיין מקראי קודש ב יב בשם הגר"ע יוסף. חזון עובדיה קב. הלכות חגים להגר"מ אליהו. תורת המועדים ד ב).

פרוז בן יומו

ש: אם אני נוסע מירושלים למקום אחר או להיפך – מה השעה הקובעת?

ת: עלות השחר (מ"ב תרפח יב. דלא כחזו"א).

קריאת מגילה

ש: האם מותר לאכול לפני קריאת מגילה אם רעבים עקב פעילות צבאית?
 ת: טעימה מותרת: פרות. לחם כזית, פחות משני קופסאות גפרורים (מ"ב תרצב יד.
 חזון עובדיה צה). אם מאוד רעבים, אפשר לאכול רגיל, אך למנות תזכורת או לכונן
 שעון עם צלצול (מ"ב רלה יח. חזון עובדיה צה. הליכות שלמה ב יב).
 ש: אם מאוד עייפים מותר לישון לפני קריאת מגילה?
 ת: לא. ובלית ברירה למנות חייל שיעורר (שם).
 ש: אם אי אפשר לקרוא מגילה בפורים האם אפשר להקדים?
 ת: כן. יש כמה אופנים. לשאול רב צבאי (פסקי הלכות צבא - 229).
 ש: מה דין מי שנרדם בכמה מילים בזמן קריאת המגילה?
 ת: ישלים מהר בקריאה מתוך ספרו עד ששיגי את שליח הציבור. טוב לעקוב תמיד
 עם האצבע (מ"ב תרפט ה).
 ש: מי שלא קרא בליל פורים, עד מתי יכול לקרוא?
 ת: עד עלות השחר (שו"ע תרפז א. מ"ב א-ה. ילקוט יוסף מועדים רפב-רפג).
 ש: אם אני יכול לשמוע מגילה ביום או בלילה, מה עדיף?
 ת: יום כי הוא יותר עיקרי (שע"ת תרפז א).
 ש: ממתי אפשר לקרוא מגילה בפורים? ועד מתי?
 ת: הנץ החמה. בשעת הדחק עלות השחר. עד השקיעה. בשעת הדחק, עוד 10
 דקות (ילקוט יוסף מועדים רפג).
 ש: אם באמצע מגילה הוכרחנו להפסיק מסיבה צבאית, יש לחזור להתחלה?
 ת: לא. קראה לסירוגין יצא. אם אין היסח דעת ממש (שו"ע או"ח תרצ א. קשרי
 מלחמה א עז).
 ש: אם הפסדנו לגמרי מגילה אפשר להשלים אחר כך?
 ת: בט"ו בלי ברכה (שו"ע תרפח ח. מ"ב כג).
 ש: מה לעשות אם יש כמה מילים פסולות במגילה?
 ת: לקרוא בצורה נכונה אותן מילים בעל פה (שו"ע תרצ ג. מ"ב ז-ח, ג).
 ש: חייל שלא מבין טוב עברית יצא ידי חובה?
 ת: כן, אם הקשיב (שו"ע תרצ ח).
 ש: אפשר לשמוע דרך רדיו או רמקול או מכשיר קשר?
 ת: לא לרוב הפוסקים, כי זה לא קול אדם ישיר לכן מותר רק בלית ברירה (שו"ת
 מנחת שלמה א ט. שו"ת אגרות משה או"ח ב קח. שו"ת מנחת יצחק ב קיג. שו"ת
 ציץ אליעזר ח יא. ועיין בתשובה להג"ר מאיר יהודא גץ - הרב של הכותל המערבי

- כתב הג"ר שלמה גורן שיש להימנע ליד הכותל המערבי מלהשתמש ברמקול בתפילות וברכת כהנים, כדי שלא להיכנס למחלוקות של הפוסקים הראשונים והאחרונים. תרומת הגורן א כב).

מתנות לאביונים ומשלוח מנות

ש: כיצד לתת מתנות לאביונים?

ת: תן לפני כן למישהו שתמנה אותו שליח והוא ייתן בו ביום. אם לא הספקת, אז תפריש בפורים ותן לאחר מכן (עיין מקראי קודש יב טז).

ש: איך לתת משלוח מנות?

ת: תן שתי מנות מזון פרטיות שלך לחבר. ואם אין, אז תן אוכל שקיבלת מצה"ל. שו"ע תרצד ד (ואפשר לדמות עניין זה למה שכתב הג"ר שלמה גורן במשיב מלחמה ב שלד שחייל אג"ל יכול לקרוע את מדי הצבא, מפני שהן נתנו לו לכל המצבים שהוא עלול להיות בהם. הג"ר אבי רונצקי, כחיצים ביד גיבור ב 94). או תמנה שליח כנ"ל כמו במתנות לאביונים.

ש: איזה ערך צריך להיות במשלוח מנות?

ת: משהו מכובד על פי המקום והזמן (ערוך השולחן תרצה טו. מקראי קודש יב ד).

סעודה

ש: האם חייבים לאכול בשר או עוף?

ת: אם זה טעים לך וכמובן אם יש (ערוך השולחן תרצה א. שו"ת יחוה דעת ו לג).

ש: כמה יין חייבים לשתות אם זה פוגע בתפקיד הצבאי?

ת: קצת. די ביותר מן הרגיל (מקראי קודש פרק יב הערה מג בשם הגר"א נבנצל).

הרבנית חנה טאו זכרונה לברכה

ליקט הרב שלמה אבינר

אלו ציטוטים מתוך עבודה בסוציולוגיה באוניברסיטה על כולל 'מרכז הרב', שנכתבה על ידי אישה בשנת תשל"ז, ואף על פי שהסגנון הוא חולי ונמוך, בכל זאת הדמות העילאית של הרבנית חנה מאירה בעוצמה:

- "גם סגן ראש הישיבה וכן אשתו, שואבים סמכותם מכוח ההאצלה של ראש הישיבה" (עמ' 3).

- "לגבי נשות אברכים, קיימת השפעה מקבילה של אשת ר"מ הנחשב סגנו של ראש הישיבה, והיא מאוד נערצת על ידו. היא עוסקת במתן שעורים באמונה לנשים, כפי שראש הישיבה נותן לאברכים" (עמ' 4).

- "צינורות השפעתו (של ראש הישיבה)... אחד האמצעים החשובים... השיעורים שניתנים לנשים על ידי אשתו של ר"מ שנחשב בעיני האברכים כסגנו וממשיכו של ראש הישיבה" (עמ' 74-75).

- "לגבי אורח חיים צנוע ואסקטי, קיימים הבדלים בולטים במעגלות השונים בהתאם למידת הקרבה לראש הישיבה ולאשת סגנו" (עמ' 84).

ההשפעה על הנשים

"היחס לאישה ולעולמה הרוחני תופס מקום חשוב אצל אברכי כולל 'מרכז הרב' ואצל ראש הישיבה.

לראש הישיבה יחס לאישה, גם כאישיות לעצמה, וגם בהיותה השותפה הרוחנית של האברך ורבה השפעתה על אורח החיים בביתו וחינוך הילדים.

למעשה קיימת השפעה מקבילה - ע"י אשת ר"מ, שנחשב כיום סגנו של ראש הישיבה, והיא מאוד נערצת על ידו.

אשת ר"מ זו היא בת תלמיד חכם, אשה אינטליגנטית, דמות רוחנית מאוד, ולדברי המרואיינות 'כולה רוח', הצד החומרי של החיים אינו תופס מקום אצלה. היא שומעת באופן קבוע שיעורים אצל ראש הישיבה המיועדים לאברכים, אך עיקר עיסוקה במתן שיעורים לנערות הלומדות במכללה, המהוות מועמדות לנישואים לבחורי הישיבה, וכן לנשים אחרות הבאות ביוזמתן אליה מתוך רצון ללמוד אמונה

- בעיקר כתבי הרב קוק זצ"ל.

כ"כ מתקיימים שיעורים לנשים צעירות שזה עתה נישאו או מבוגרות יותר, אימהות לילדים, בנושאים על מקומה של האשה ותפקידה.

בראיון אתה הדגישה את חשיבות הלימוד: 'אדם צריך להפוך להיות תורה; לרכוש תכונות נפש עילאיות אגב לימוד'.

לדעתה 'יש בכל הבתים נטייה להתקדמות רוחנית - בעלים לומדים עם נשותיהן בקביעות'.

ישנן נשות אברכים הבאות לשיעור קבוע אחת לשבוע ממקומות מרוחקים - כמו מבשרת ירושלים - ובאותו זמן האברך לומד אצל ראש הישיבה.

שמיעת שיעורים אצל אשתו של ר"מ זה, זהו קנה מידה לקרבה אל ראש הישיבה, ולרוב - גם של בעלה.

היא משמשת מודל הזדהות לאשת האברך כשם שראש הישיבה מהווה עבור האברך.

ישנן נשות אברכים השומעות שיעורים אצל ראש הישיבה ובאות אליה 'להתייעץ'. נראה שהאינטליגנציה שלה, האמונה, הכנות והעדינות, כמו כן, דמותה החיצונית השברירית-נשית, חיוכה המלבב, ביתה החמים והצנוע, הם העושים אותה ליחיד התייחסות'.

ישנם גם בחורי ישיבה הרואים בדמותה אידאל - לנשותיהם בעתיד.

אשת אברך אחת סיפרה שלפני נישואיה, בקש אותה הבחור שתיגש לשמוע שיעורים אצל אישה זו.

באים אליה להתייעץ גם בענייני שידוכים, ובביתם מטפלים במרבית הבעיות שמתעוררות בתחום הישיבה והכולל.

בישיבות אחרות או בכוללים, בד"כ אשת ראש הישיבה או אשתו של ר"מ אינן מהוות גורם משפיע. בעוד שבכולל 'מרכז הרב' השכלתן של הנשים והאינטליגנציה הגבוהה שלהן, מאפשרת קיום אינטרס רוחני ביניהן לבין ההנהגה הרוחנית של הכולל.

שותפות רוחנית זו מהווה למעשה אחד התנאים מצדו של האברך לבחירת בת הזוג " (עמ' 81-80).

חביבא ליה אדר

ארץ ישראל בפרשת השבוע

הרב מרדכי ציון

תרומה

“ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” (כה ח)

בונים בחול - ואח"כ מקדישים

פעם באה אל מרן הרב קוק משלחת רבנים וביקשה לקרוא תיגר על כך שהרב הראשי מתרועע עם “חלוצים מופקרים”, שאינם שומרי תורה ומצוות. “הייתכן, כבוד הרב” - קרא אחד הרבנים האורחים - “שארץ ישראל תיבנה ותיכונן על ידי צעירים וצעירות, המזלזלים בריש גלי במצוות התורה? כלום אין בכך משום חילול הקודש, פשוטו כמשמעו?”

“כלל וכלל לא!” - השיב הרב בקולו הצלול, המלהיב והבוטח. “הגיעו נא בעצמכם! המקום הקדוש ביותר בארץ ישראל הוא בוודאי בית המקדש והחלק המקודש ביותר בבית המקדש הוא בלי ספק קודש הקודשים. והנה בשעה שעמד בית המקדש על תילו, אסור היה לאיש להיכנס לקודש הקודשים, ורק הכהן הגדול היה נכנס לשם לצרכי עבודת הקודש פעם אחת בשנה - ביום הכיפורים - ואף זאת הותר לו רק לאחר הכנות מרובות כשהוא לבוש בבגדי כהונה, בבגדי לבן.

אולם, כשבנו את בית המקדש, ודאי נכנסו לשם פועלים ובעלי מלאכה מכל שכבות העם, מהם אנשים פשוטים, שלא הצטיינו במיוחד בתורה וביראת שמים, והמוני עם אלה באו למקום המקדש, אף נכנסו לפני ולפנים בכל עת ובכל שעה, כשהם לבושים בבגדי עבודה של חול, עד שתמה מלאכת הקודש...” (מלאכים כבני אדם 399. שרי מאה ה 265).

וכן הסביר מרן הרב קוק: “שנינו בהלכות בנין בית הבחירה: ‘בונים בחול - ואחר כך מקדישים’ (מעילה יד, א), אף בניינה של ארצנו הקדושה, נעשה כעת בחול בחלקו - אבל סופו שיתקדש” (שם 398. וכן בשבחי הראי”ה 241).

כמו כן, על כל פעולה ממשית לטובת הגדלת היישוב העברי בארץ ישראל, היה לבו של רבי מאיר שמחה בעל “אור שמח” מלא שמחה, וכשאחד ממתנגדי הצינונת

בדווינסק שאל אותו פעם אחת איך הוא נושא פנים לציונות, והרי הוא מרבה פושעים בארץ ישראל, השיב לו: "יפה כוחם של הציונים, שהם מקיימים 'תגדל', ובטוח אני, כי סוף סוף יגיעו גם ל'יתקדש'..." (שרי מאה ו 224-223).

סיפר רבנו הרב צבי יהודה: יש ספר מעשיות של דרויאנוב, בו הוא אסף כל מיני חידודים מפי גדולי ישראל, מפי העם ומפרי המצאתו. שם (ספר הבדיחה והחידוד, ג, עמ' 151 סע' 2590) הוא מספר מעשייה, שפשטה שמועה מעניינת בכל העולם היהודי: "משיח בא..." שמועה זו הגיעה גם ליהודים שומרי תורה ויראי שמים. כשמופיע עניין שבקדושה בחוגים אלה של חסידים וצדיקים, אין הוא דבר כל כך פשוט. יש צורך בהתכוננות רוחנית נפשית, בטהרה, בקדושה ובתפילה. מאות ואלפי יהודים חסידים וצדיקים החלו להתכונן בכובד ראש לדבר קדוש זה והלכו למקווה כדי להיטהר. כשכל החבורה יוצאת מן המקווה, היא שואפת קצת אויר צח ומסתכלת מסביבה מה נעשה בעולם. אז רואים במרחק עצום ציבור של אלפים ורבבות **שעולים לארץ ישראל**, הולכים והולכים לארץ ישראל. מי הם היהודים האלה? יהודים פשוטים, **שלא** הלכו למקווה, גם אליהם הגיעה שמועת המשיח, והם הולכים אתו לארץ ישראל בלי טבילה ובלי ברכה. הצדיקים עסקו בהכנות שלהם, ובינתיים בא המשיח ולקח אתו את כל היהודים הפשוטים. הצדיקים מתחילים להתבונן במחנה הענקי הזה, ומבחינים בתוכו באיזו דמות פטריארכלית אצילית ונשגבה. מן הסתם זה המשיח. "הוא הולך לארץ ישראל עם היהודים שלא טבלו במקווה! ומה יהיה אתנו? נורא ואיום!" מתחילים לצעוק, "ר' משיח, ר' משיח, אנחנו באים!" שומע המשיח ושואל את בני לווייתו, שלא טבלו במקווה: "מי אלו הצועקים שם?" משיבים לו היהודים: "גם אלה יהודים. גם להם ניתן להיכנס לארץ". זאת התמונה שמצייר דרויאנוב. היא קרובה למציאות... (שיחות הרב צבי יהודה - בראשית 385-384)

תצוה

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת" (כח ב)

לובשת ירושלים בגדי תפארתה

בדברו בארה"ב של אמריקה על ענייני עלייה לארץ, אמר מרן הרב קוק: "אנו אומרים בליל שבת בפיוט 'לכה דודי': 'התנערי מעפר קומי, לבשי בגדי תפארתך עמי'. ויש לדקדק: כאשר הדברים מוסבים אל ירושלים עיר הקודש - מובן מדוע נקט הפייטן לשון נקבה: 'התנערי מעפר קומי'. אולם כאשר הפנייה היא

לעמו, שהוא לשון זכר, מדוע הוא השתמש בלשון נקבה - 'לבשי? אלא, גם 'לבשי בגדי תפארתך' מוסב אל ירושלים, ומי הם בגדי תפארתה של ירושלים? - עמי! הוי אומר: כיוון שעם ישראל עולה לארץ ולעיר הקודש - לובשת ירושלים בגדי תפארתה" (שבחי הראי"ה עמ' 253).

כי תשא

"ולא יחמוד איש את ארצך" (לד כד)

הבטחת "ולא יחמוד איש את ארצך" לבני חוץ לארץ

יש דיון בהלכה האם יושבי חוץ לארץ חייבים במצוות ראייה ברגל או שהם פטורים. וכתוב בספר 'כהלכות הפסח' מהרב מיכאל אריה ראנד (עמ' שצד-שצו):

"יש להתבונן, להצד שיושבי חוץ לארץ חייבים בראייה, אם איכא בהו גם כן הבטחת "ולא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות את פני ד' אלהיך שלוש פעמים בשנה", שהרי **ארצך** כתיב, ובפשטות היינו דוקא ארץ ישראל. או דילמא "ארצך" היינו מקום מושבך, וכיון שיושבי חוץ לארץ חייבים בראייה, קאי הבטחת התורה גם עליהם".

עוד ראיתי בספר 'אור זרוע לצדיק' - תולדות חייו של אדמו"ר הלב שמחה זי"ע (ח"ג עמ' קלה אות י), שפעם בהיותו בליקווד סיפר מעשה שהובא במדרש (שיר השירים ז, ג) ובירושלמי (פאה פ"ג ה"ז) על שני אחים שהתגוררו באשקלון, והיו שכניהם הגויים הרשעים חומדים את ביתם ורכושם ותכננו שכאשר יעלו לרגל ירשו את כל נכסיהם. כאשר עלו לרגל הגיעו מלאכים בדמותם ושמרו על ממונם. הקשה בשם אביו ה'אמרי אמת' זי"ע, למה הוצרכו לשמירה מיוחדת מהמלאכים, הלא "ולא יחמוד איש את ארצך" כתיב. ותירץ שמבואר בתוס' ריש גיטין דתרי אשקלון הו, חד בארץ וחד בחוץ לארץ, ואם כן ייתכן שהאי מעשה היה באשקלון שבחוץ לארץ, ועליהם ליכא שמירה מצד "ולא יחמוד איש את ארצך", שזה לא נאמר אלא בארץ ישראל, והוצרכו שפיר לשמירה מיוחדת מהמלאכים. עד כאן תוכן הדברים כפי שנדפסו שם.

אך אין הקושיה והתירוץ מדוקדקים כל כך: א. הקושיה למה הוצרכו לשמירה מיוחדת מהמלאכים - הלא "ולא יחמוד" כתיב, אינה מובנת, וכי סיפרה לנו התורה כיצד תמנע מהגויים ליטול את רכושנו, ומסתברא דעצם שליחות המלאכים לשמור את ביתם זהו בכלל הבטחת התורה ש"לא יחמוד איש את ארצך בעלותך לראות", שפעמים שנעשה כן על ידי אריות, פעמים על ידי תרנגולים, פעמים על ידי נחש, ופעמים על ידי מלאכים, כמבואר סיפורים כאלו במדרש ובירושלמי שם. ב. התירוץ שאיתא בתוס' ריש גיטין (ב, א ד"ה אשקלון) דתרי אשקלון הו - תמוה, דליתא מזה

כלל בתוס' שם, והתוס' כתבו כן רק על רקם וחגר, אבל על אשקלון הסיקו שהיא מכיבוש עולי מצרים ולא מכיבוש עולי בבל, ולפיכך דינה כחון לארץ, ותו לא מידי. למען העמד דבר על חזקתו ותיקונו, אכתוב מה ששמעתי בזה ממו"ר הגר"צ אברמוביץ ז"ל שאמר את הקושיה והתירוץ בסגנון אחר, והוא היה דקדקן גדול בעניינים כאלו להעביר השמועה כפי שהיא, וכפי הנקלט בזיכרוני סיפר שאדמו"ר הלב שמחה זי"ע אמר לו פעם כך: לכאורה קשה, הלא הבטיחה לנו התורה "ולא יחמוד איש את ארצן בעלותך לראות", ומסתברא דהפירוש הוא שלא תעלה כלל מחשבת חמדה בלב איש ליטול את ארצו, ואם כן קשה כיצד עלתה מחשבת חמדה בלב שכני האחים שבאשקלון ליטול את ממונם, הרי בהבטחת התורה נכלל שלא יחמוד איש את ארצו, כלומר שלא תיפול כלל מחשבה כזאת בלב. ויש לומר, שלא ניתנה הבטחה זו אלא ליושבי ארץ ישראל, כפשטא דקרא דכתיב **ארצו**, וכיוון שאשקלון לא כבשוה עולי בבל ובכלל חון לארץ היא כדברי התוס' בריש גיטין, שוב על מקום זה לא הובטחו שלא יחמדו הגויים את הארץ, אלא שמכל מקום עשה להם השי"ת נס ופלא לשמור את ביתם ורכושם.

ועל כל פנים למדנו מדבריו הקדושים שאין הבטחת "ולא יחמוד איש את ארצו" אלא ליושבי ארץ ישראל, ולא ליושבי חון לארץ, עכ"ל.

ויקהל

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לד'" (לה ב) **יש בארץ אדמות שמחללים עליהן את השבת ועושים כל דבר אסור, ואין אפשר לומר שהן אדמת קודש?**

באחד מביקוריו של האדמו"ר ממונקאטש בארץ ישראל, הוזמן להיות סנדק בברית מילה שנערכה בשכונת מאה שערים בירושלים. ליווהו רבה של השכונה, הרי"ג הורוביץ זצ"ל. משעברו בין השטיבלך ובין החנויות שבמאה שערים אמר האדמו"ר ממונקאטש זצ"ל: "כאן אני מרגיש באמת שזוהי ארץ ישראל" (הוא ראה שעל יד כל סוחר שמוכר פירות וירקות יש לוח, עליו כתוב היום והשעה שבהם הפריש המשגיח תרומות ומעשרות). אמר הרי"ג לאדמו"ר ממונקאטש: "אבל הרב שלנו אמר שבארץ ישראל 'כל פינה נידחת בכל מקום שהוא - היא אדמת קודש'?" שאל האדמו"ר ממונקאטש: "מיהו הרב שלכם?" השיב ר' יוסף גרשון: "הרב קוק!" הזדעזע האדמו"ר ונשתתק. לאחר שעה קלה אמר האדמו"ר: "והלא יש בארץ אדמות שמחללים עליהן את השבת ועושים כל דבר אסור, ואין אפשר לומר שהן

אדמת קודש? אמר לו ר' יוסף גרשון: "שאלה זו שאלתי גם אני את הרב, והשיב לי הרב: 'וכי מה אשמה האדמה הקדושה שמחללים עליה את הקודש?' (שבחי הראי"ה עמ' 248 ומעשה שהיה עמ' 109)

פקודי

"הוקם המשכן" (מ יז)

ארץ ישראל תעשה

בספר 'תורת ארץ ישראל' (עמ' 23), כתב הרב דוד אברהם ספקטור: "בפרשת פקודי מסופר ש'הוקם המשכן' (שמות מ, יז). ומדייק המדרש מתיבת 'הוקם' (שמות רבה נב, ד) ש'המשכן נעשו בו נסים ועמד מעצמו', בנייה אלקית בלי התערבות אנושית. וכן לגבי המקדש הראשון נדרש שם, ש'שלמה כשבנה בית המקדש, הוא נבנה מעצמו'. אולם בזוהר מובא שילוב בין התעוררות דלעילא, שמימית, להתעוררות דלתתא, אנושית: 'בשעה שכל האומנים התחילו לעשות האומנות, אותה מלאכה ממש שהתחילו, היא נשתלמה מעצמה, שכתוב (לט, לב) 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד'. וכן כשבנה בית המקדש".

רק אחרי התחלה ארצית שלנו, נשלם בנין המשכן והמקדש משמים. וכך בעניין מצות יישוב הארץ, מובא בשם הגר"א (קול התור א, ד): "ויהיה בשלם סוכו ומעונתו **בציון**. סוכה מצוותה **תעשה** ולא מן העשוי, אף ציון כן!" גם בניית ארץ ישראל מורכבת משלושה חלקים (רמב"ן, הוספה ד' לספר המצוות לרמב"ם):

"נצטוונו לרשת (לכבוש) את הארץ... וזו מלחמת מצווה".

"הארץ לא נניח אותה בידם" אלא בידי ממשלת ישראל.

"הארץ לא נעזבה... לשממה" אלא ניישב אותה.

ועל עשייה לאומית זו תחול הברכה האלוקית "ויברך אותם משה" (כט, מט) ומה היא ברכתו לבונים? (תנחומא יא) "ויהי רצון שתשרה שכניה במעשה ידיכם".

לפרשת תרומה

'ויתנו לי תרומה' או 'ויקחו לי תרומה'

הרב מנחם בן יעקב

א. פתיחה

ב. כשפגש החסיד את סוחר היהלומים

ג. הנס מצריך את פעולת האדם תחילה

ד. אשת הסוחר נכנסת לתמונה

ה. כיצד קפץ ערך העולם-הבא של הסוחר

ו. מדוע הסכים הסוחר למכור את עולמו

ז. המסרים הסמויים שבסיפור

ח. כיצד אנו יכולים לקנות את עולמנו

א. פתיחה

נתחיל בשאלה על הפרשה. בפרשת השבוע נאמר "ויקחו לי תרומה"; אני תמיד חשבתי שאם יהודים נותנים תרומה זה טוב, אבל אם יהודים מקבלים תרומה זה עוד יותר טוב לעם היהודי, ולכן לכאורה צריך להיות כתוב 'ויתנו לי תרומה'? אמנם בפרשת שקלים כתוב "ונתנו איש כופר נפשו", אך בפרשתנו כתוב "ויקחו", והשאלה היא מדוע זה כך?

אשתדל לענות תשובה על פי סיפור חסידי ששמעתי בשיחה מהמשורר יונדב קפלון, ששאל שאלות מעניינות על הסיפור. במקביל לסיפור אביא גם את שאלותיו וגם את שאלותיי, ומכל התשובות הללו נקבל הסבר על פרשת השבוע.

ב. כשפגש החסיד את סוחר היהלומים

לאיש יהודי אחד הייתה בת גדולה שהיה עליו להשיאה, ואותו יהודי היה סוחר מצליח שנהפך עליו הגלגל וירד ממעמדו.

הלך אותו יהודי אל הרב הגדול הצדיק מאפטא, בעל ספר "אוהב ישראל" ותלמידו של רבי אלימלך מלידז'נסק, בא אליו בבקשה שיעורר עליו רחמים בתפילה וגם

ביקש ממנו עצה מה לעשות, כי לא די לעורר רחמים אלא צריך גם לעשות. שאל אותו הרבי הקדוש מאפטא: "כמה כסף אתה צריך לנישואי בתך, וכמה יש לך?" ענה לו היהודי שזקוק הוא לאלף רובל (בימינו כמאה אלף דולר), וכיסו ריק מלבד רובל אחד. אמר לו הרב: "לך לשלום, והמסחר הראשון שיזדמן לך תעשה, וה' יצליח דרכך".

תמה האיש מאוד על תשובת הרבי, כי איזה מסחר כבר יוכל לעשות כשאין לו כסף, הרי רובל אחד זה שום דבר. אך האמין החסיד בדברי הרב, נטל את מקלו בידו ויצא לדרכו. הגיע למלון אחד וראה סוחרים עם אבנים טובות ומרגליות שנזדמנו למלון. ניגש ועמד החסיד מאחורי בני החבורה, שהיו מסובים אצל שולחן ארוך, והחל מתבונן על היהלומים שהיו מסודרים לפנייהם בתיבות קטנות.

שאל אותו אחד הסוחרים: "מה אתה מסתכל כאן, שמא תרצה לקנות יהלום אחד?" זכר היהודי את דברי הרב ואמר: "הן".

שאל אותו הסוחר: "וכמה כסף יש לך?" ענה לו היהודי: "רובל אחד". לשמע תשובתו פרץ הסוחר בצחוק גדול לפני כולם, ואמר לו: "יהלומים איני יכול למכור לך, כי הם שווים יותר מרובל אחד, אבל יש לי בשבילך עסק גם בשביל סכום זה - אולי תרצה לקנות את העולם הבא שלי בעד רובל אחד?" השיב היהודי: "הן! אני מסכים לקנות את העולם הבא שלך בעד רובל אחד, ובלבד שתאשר את המכירה בשטר מכירה הכתוב כדת וכדין".

הסכים הסוחר, כתב וחתם את דבר המכירה בשטר.

נתן החסיד את הרובל האחד לסוחר והסוחר נתן לאותו חסיד שטר שבו כתוב שכל העולם הבא שלו יהיה מעתה שייך לחסיד פלוני בן פלוני. לקח החסיד את השטר ושם אותו בכיסו, ומכיוון שלא היה לו יותר מה לעשות הלך לבית המדרש. הוציא החסיד את הגמרא מילקוטו ולאורו של נר קטן ישב בפניה אחת והתחיל ללמוד בניגון.

ג. הנס מצריך את פעולת האדם תחילה

נעצור את הסיפור ונתבונן: אנו מבינים שמתחיל להיות פה משהו מעניין, וכולנו שואלים מדוע בשביל העסק הזה צריך רובל אחד? הרבי לא יכול להתפלל שהכול יהיה בסדר, הרי אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט? אולי עדיף שהרב יברך אותו

שיזכה בדג, כמו הדג של יוסף מוקיר שבת? למה הוא צריך להתחיל את המסחר ברובל אחד?

אלא אנו יודעים שכתוב "ברכתיך בכל אשר תעשה" - ועל האדם לקום ולעשות! לומדים זאת מהנס של אלישע ששואל את האישה: "היש לך כל בבית?" והאישה עונה: "אין לי כל, כי אם אסוך שמן", היינו, צריך אסוך שמן, וממנו יכול אלישע לבוא ולהזרים נהרות של שמן - אבל צריך להתחיל במשהו.

הברכה מתחילה מהפעולה הקטנה של האדם, "אקרא לאל עליון, לאל גומר עלי" - אדם מתחיל וה' ממשיך וגומר.

גם במנורת המשכן, המופיעה לראשונה אצלנו בפרשה, הכהן אמנם מדליק את המנורה, אך הלהבה עולה מאליה. אם הלהבה עולה מאליה מדוע על הכהן להדליק? אלא "בהעלותך את הנרות... יאירו שבעת הנרות", הנס צריך בחינה של "הרחב פיך ואמלאהו", הנס מחייב תחילה פעולה של האדם.

אם כן, ברור למה קנה החסיד את העולם הבא - כי זו הייתה מצוותו התמוהה של הרבי. אבל למה הסוחר מכר את העולם הבא ברובל? מה הייתה מטרתו, האם הוא צריך את הרובל?! לא, הסוחר רצה לצחוק ממנו מול כל המסובים, שהרי כיצד ניתן לקנות דבר שלא בא לעולם?!

הסוחר חושב לעצמו שאין עולם הבא או שהעולם הבא שלו לא שווה רובל, או שפשוט רצה להצחיק את הקהל, וזה שווה רובל.

לאחר בירור זה נתבונן בהמשך הסיפור.

ד. אשת הסוחר נכנסת לתמונה

בזמן שהסוחרים יושבים וצוחקים על אותו בטלן שהוציא את מטבעו האחרון על דבר שלא בא לעולם (כי העולם הבא עוד לא קיים בעולם הזה, ואיך אדם מקנה דבר שלא בא לעולם), נכנסה למלון אשתו של אותו הסוחר, שהיא בעלת רוב היהלומים - כי רוב הונו של הסוחר בא לו מירושה שירשה האישה מאביה, ולשאלתה לנוכחים על פשר צחוקם, סחו לה את אותו המאורע.

הזדעזעה האשה למשמע המעשה וקראה בחרדה לבעלה: "אולי היה לך חלק כלשהו בעולם הבא, אך כרגע מכרת גם אותו ונשאת עירום ועריה, כמו גוי גמור!

אין רצוני לגור עם גוי שכמוך, בוא עמי אל הרב ותן לי גטו!"

התחיל הסוחר לגמגם שלא מכר אלא לשם הצחוק, והאישה ממשיכה בשלה: "עם גוי שכמוך, שאין לו חלק לעולם הבא, אין רצוני לחיות עוד, בוא לרב!"

בלית ברירה שלח הסוחר את משרתי המלון לחפש את היהודי ולהביאו אליו. מצאווה והזמינו אותו לבוא במהרה אל הסוחר. אמר לו הסוחר: "שמע נא רבי יהודי, הלא תבין שלא היה בינינו אלא שחוק, הא לך את הרובל שלך והחזר לי את שטר המכירה".

"לא ולא", השיב היהודי, "עסק הוא עסק ואני התכוונתי לעסקה ברצינות, ולא לשם השחוק".

"אם כן", אמר הסוחר, "אתן לך רווח קטן, אי אלו רובלים ואתה תחזור ותמכור לי את חלקי לעולם הבא".

"רווח?" השיב היהודי, "אני רוצה רווח של אלף רובל!".

"מה את סח?" תמה הסוחר, "בעד פיסת נייר קטנה שכתבתי לך אתה דורש הון עתק?"

"כן", אמר היהודי.

האשה עמדה שם כל אותה שעה ואמרה לבעלה: "אפילו אם ידרוש ממך חמשת אלפים רובלים, עליך לפדות את העולם הבא שלך".

הציע הסוחר לחסיד מאה רובלים רווח, אך הוא סירב בנחת, ואמר לו: "אני אינני בטלן כמותכם, אף אני הייתי פעם סוחר גדול, אך ירדתי מנכסיי והתרוששתי, והרב הקדוש מאפטא הוא אשר יען לי שהעסק הראשון שיזדמן לי אעשה. מאחר שאני זקוק לאלף רובלים לנישואי בתי, לא אוותר לך אפילו על רובל אחד מתוך האלף".

התחיל הסוחר לעמוד על המקח והציע לאיש מאתיים רובלים, שלוש מאות ואף ארבע מאות, אך החסיד בשלו: "אף פרוטה פחות מאלף לא אקבל".

אט אט, התחוור לסוחר הנדהם שהיהודי שלפניו הוא עקשן גדול, וכל הדיבורים לא יועילו. עמד בידים רועדות ונתן לו אלף רובלים עד שקיבל לידיו בחזרה את שטר המכירה. אז פנתה האישה לחסיד בבקשה, שהיא רוצה לראות את פני הצדיק מאפטא.

"בכבוד רב", השיב החסיד, "אני חוזר אל הרבי ואת יכולה להצטרף אליי".

ה. כיצד קפץ ערך העולם-הבא של הסוחר

נסעו לרבי הקדוש מאפטא, וכשהגיעו נכנסה האישה אליו ואמרה: "אמנם אני שמחה שנתגלגלה זכות כזו על ידי לעזור ליהודי, אך שאלה אני רוצה לשאול מאת הרבי הקדוש: כמה שווה העולם הבא של בעלי, האם אלף רובלים או שמא רק רובל אחד?"

במילים אחרות היא יכולה לשאול, האם יש כאן הונאה או מקח טעות. כי אם העולם הבא שווה רובל אחד, כפי שנמכר, מדוע בעלה שילם עליו אלף? ואם הוא שווה אלף, כיצד מכר אותו בתחילה עבור רובל אחד? איך יכול להיות שהמניה עלתה בבת אחת מאחד לאלף? לכאורה יש כאן מקח טעות.

השיב לה הרבי: "אגיד לך את האמת. בעסק הראשון, שמכר את העולם הבא שלו בעד רובל אחד, באמת העולם הבא שלו לא היה שווה אף את אותו הרובל, אבל בעסק השני, כאשר בלב נשבר קנה את העולם הבא שלו תמורת אלף רובלים, ואף סייע בכך להשיא בת ישראל הכשרה, עלה ערכו של העולם הבא שלו, עד שנעשה העולם הבא שלו שווה הרבה יותר מאלף רובלים, כי הוא נתן אלף רובלים לנישואי הבת, ומעתה ערכו לא יסולא בפז".

השאלה שבעצם נשאלת כאן היא: האם יש שווי לעולם הבא, ואם כן מהו? והאם בכלל ניתן לקנות או למכור את העולם הבא?

ו. מדוע הסכים הסוחר למכור את עולמו

הבה נתבונן במה שלפנינו:

בסיפור הזה יש רובל אחד, שזהו הסכום הנמוך ביותר והמחיר הנמוך ביותר, העובר מיד ליד וחולף במהירות. בנוסף יש כאן יהלומים, וכי כמה פעמים אדם קונה בחייו יהלומים? אמנם יהלומים זה דבר יותר בר קיימא מרובל, אך עדיין זה דבר חולף, כי הסוחרים מוכרים ביניהם את היהלומים.

מעבר ליהלומים יש כאן את העולם הבא, שהוא עולם הנצח, עולם הנשמות. האם הסוחר מבין מהו עולם הבא? ספק הבין ספק לא, אך ברור כי לא ייחס לזה חשיבות, ולעומת זאת, לנישואיו כן ייחס חשיבות. דווקא אשתו, שגדלה בבית עשיר וידעה ערכו של כסף ויהלומים מה הוא, הכירה בערך העולם הבא והבינה שהוא גבוה מערך היהלומים והעושר.

מכירת העולם הבא של אותו סוחר מזכירה עוד מישהו שלא הכיר בערך של המכר - עשיו, וכמו הסוחר שמכר את העולם הבא שלו ברובל אחד, עשיו מכר את הבכורה בנזיד עדשים.

גם על עשיו נשאלת השאלה כיצד מכר את הבכורה בדבר כל כך פעוט? אולי נאמר שהיה מאוד רעב ולכן היה אנוס? ודאי שלא, שהרי מיד לאחר המכירה כתוב: "ויאכל וישת ויקם וילך, ויבז עשיו את הבכורה". עשיו לא התפקח לאחר שאכל אלא בז לבכורה, הוא חשב שעשה עסקה טובה. באמת בעיני עשיו הבכורה הייתה שווה לנזיד עדשים, וליתר ביטחון יעקב מבקש "הישבע לי", כדי שתהיה גמירות דעת מלאה מצד עשיו, ולאחר שנשבע לו - המכירה תופסת.

במקרה שלנו המכירה דומה, שהרי החסיד ביקש שהמכירה תיכתב בשטר, ובזה שהסוחר צחק עליו מתגלה שהעולם הבא שלו הוא דבר סחיר, אך סוף הסיפור שונה: אשתו מבינה שיש עולם הזה ויש עולם הבא, והעולם הבא הוא הקבוע, הוא עולם הנשמות ואסור לאבד אותו.

ז. המסרים הסמיויים שבסיפור

כאמור, בסיפור זה יש ערכים השייכים לעולם הזה, כמו רובל, יהלומים וחיי הנישואים, ויש ערכים השייכים לנצח, כגון העולם הבא ולימוד התורה של החסיד.

בנוגע ללימוד התורה, אמרנו שלאחר המכירה החסיד הלך לבית המדרש, הוציא גמרא והתחיל ללמוד בניגון, זאת מכיוון שהוא הבין שעשה את מה שעליו לעשות, הקשיב למצוות הרבי, ועכשיו עליו ללכת לבית המדרש וללמוד, עד שה' יסובב את הכול על הצד הטוב ביותר.

נערוך השוואה בין החסיד לסוחרים: לסוחרים יש על השולחנות יהלומים מסודרים בתיבות קטנות, זהו רכושם, ולחסיד יש גמרא בילקוט, שהרי אם יגיע למקום בו לא תהיה גמרא, יוכל ללמוד.

מה הסיפור הזה מלמד אותנו? ש"אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט", והשאלה היא האם אתה דבק בערכים של הנצח - בלימוד התורה, באמונה, בהקשבה לקול החכמים ובלהשיא את הבת.

גם אשתו של הסוחר ידעה להבדיל בין העולם הזה לעולם הבא, על אף שגדלה בבית מלא כל טוב ובידה יהלומים רבים, ובנוסף היא מלמדת את בעלה את ערכו של העולם הבא. כנראה שהיא לא הביאה איתה רק יהלומים מבית אביה, אלא בעיקר את החינוך וההכרה מהם החיים האמיתיים.

ח. כיצד אנו יכולים לקנות את עולמנו

כיצד כל זה קשור לפרשת השבוע ולשאלה ששאלנו בתחילה?

האם תרומה היא ערך קבוע או חולף? זה שייך לעולם הזה או לעולם הבא?

לכאורה, תורמים למשכן חומרים ארציים: זהב, כסף, נחושת, תכלת, ארגמן ותולעת שני – חומרים פיזיים הקיימים בעולם הזה. וכי אפשר תמורת חומרים כאלו לקבל ערכים רוחניים, כהשראת שכינה? האם ניתן להשוות ביניהם? כיצד זה קשור?

באמת, אם אדם תורם בבחינת "איש אשר ידבנו לבו", הוא לא תורם רק את הרכוש החולף, אלא הוא מנדב את ליבו כדי שהשכינה תשרה, וכמו שכתוב "ויקחו לי תרומה", "לי" – לשמי. אתה רוצה להשרות את השכינה של הקב"ה בעולם? אז על ידי התרומה יש לך חלק בזה.

בעצם אומר לנו הקב"ה: אתם לא נותנים תרומה אלא אתם לוקחים לי תרומה, אתם לוקחים חלק בהקמת המשכן ובהשראת השכינה.

מכאן שעל כל יהודי לדעת מהו האמצעי ומהי המטרה.

ישנם הרבה אנשים שחושבים שהרובלים או היהלומים הם המטרה, ואינם יודעים שכל אלו לא נוצרו אלא לשם השראת השכינה בארץ. פרשתנו מלמדת אותנו שאפילו בעזרת דברים חומריים אפשר לקחת חלק במשכן, ולכן כתוב "ויקחו לי תרומה".

גר עמלקי?

הרב נחמיה לביא

- א. האם מקבלים גרים מעמלק
 ב. הנער בן הגר העמלקי
 ג. רבי אליעזר במכילתא - אין מקבלים גרים מעמלק
 ד. פסק הרמב"ם - מקבלים גרים מעמלק, ומקורו בסוגיית הבבלי
 ה. ה'ציץ אליעזר' - לרבי אלעזר המודעי במכילתא מגיירים עמלקים וכמוהו הש"ס והרמב"ם
 ו. שיטות שהבבלי והרמב"ם אף כרבי אליעזר - שדיבר רק בשעת מלחמה (חזון איש), או רק בשעת שלום (אבני נזר)

א. האם מקבלים גרים מעמלק

והיה אם יבוא גוי לבית-דין של ישראל, ונפשו בשאלתו לבוא ולהצטרף לאומה הישראלית ולהסתופף תחת כנפי השכינה. ואך זאת יתברר, כי בן עמלקים הוא, עליהם נצטוונו "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים", "תמחה את זכר עמלק מתחת השמים" (דברים כה יז, יט), ונשבע הקב"ה כי "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" (שמות יז טז). מה יעשו בו הדיינים? האם יזדרזו לקיים בו מצוות "תמחה", או שמא רשאים הם לקבלו ולגיירו, ומעתה ואילך יצא מכלל שם "עמלק"?

ב. הנער בן הגר העמלקי

מצב כעין זה כבר מצינו בספר שמואל (ב א א-טז). לאחר שנפל שאול המלך במלחמה עם הפלישתים בגלבוע, נמלט נער ממחנה ישראל המוכה ובא אל דוד המלך להגיד לו מה שהיה. לשאלת דוד "איך ידעת כי מת שאול ויהונתן בנו", ענה הנער כי נזדמן להר הגלבוע וראה "והנה שאול נשען על חניתו" לאחר שהפיל את עצמו עליה, והפלישתים הרודפים כבר מתקרבים אליו. אז ראה שאול את הנער וקרא לו, "ויאמר לי מי אתה, וְאָמַר אליו עמלקי אנכי, ויאמר אלי: עמוד נא עלי ומתתני". וְאָעֲמַד עליו וְאָמַתְתֵּהוּ, כי ידעתי כי לא יחיה אחרי נפלו". לאחר שספדו, בכו וצמדו דוד ואנשיו עד הערב על שאול ויהונתן ועל מפלת ישראל,

התפנה דוד לשוב ולברר את זהותו של הנער המגיד ואת דינו: "...אֵי מְזַה אַתָּה, ויאמר: בן איש גר עמלקי אנכי. ויאמר אליו דוד: איך לא יראת לשלח ידך לשחת את משיח ה'. ויקרא דוד לאחד מהנערים ויאמר גש פגע בו, ויכהו וימת. ויאמר אליו דוד: דַּמְךָ עַל רֹאשְׁךָ, כִּי פִיךָ עִנָּה בְךָ לֵאמֹר אֲנֹכִי מִתִּי אֶת מְשִׁיחַ ה'". מטעם מה ציווה דוד להרוג את הנער?

ג. רבי אליעזר במכילתא - אין מקבלים גרים מעמלק

לכאורה הרג דוד את הנער משום מעשהו, שהמית את שאול משיח ה', אבל הנה במכילתא (סוף פרשת בשלח) מסביר רבי אליעזר כי דוד ציווה להרוג את הנער משום ייחוסו, שהיה "בן איש גר עמלקי": "וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כַּס יֵה מִלְחָמָה לֵה' בַּעֲמַלְק מִדֶּר דֶּר' - רבי אליעזר המודעי אומר, נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו, אם אניח נין ונכד של עמלק תחת כל השמים, שלא יאמרו גמל זה של עמלק. רבי אליעזר אומר: נשבע המקום בכסא הכבוד שלו שְׁאֵם יבוא מכל האומות להתגייר - שיקבלוהו, ולעמלק ולביתו - לא יקבלוהו, שנאמר: ויאמר דוד אל הנער המגיד לו אי מזה אתה, ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי, נזכר דוד באותה שעה מה שנאמר למשה רבנו - אם יבוא מכל האומות שבעולם להתגייר שיקבלוהו, ומביתו של עמלק שלא יקבלוהו, מיד ויאמר אליו דוד דמך על ראשך כי פיך ענה בך. לכך נאמר מדר".

ד. פסק הרמב"ם - מקבלים גרים מעמלק, ומקורו בסוגיית הבבלי

לעומת זאת, מצאנו בשני מקומות בדברי הרמב"ם כי מקבלים גרים מעמלק, ולא רק גרים גמורים אלא אף גרים תושבים מקבלים מהם.

וכך כתב בהלכות איסורי ביאה (יב יז): "כל הגויים כולם כשיתגיירו ויקבלו עליהן כל המצוות שבתורה, והעבדים כשישתחררו, הרי הן כישראל לכל דבר, שנאמר 'הקהל, חוקה אחת לכם', ומותרין להכנס בקהל ה' מיד". - "משמע, דגם עמלק מקבלים גרים, דהא קא פסיק ותני: כל הגויים כולם" (החיד"א, בספרו 'פתח-עיניים' על סנהדרין צו: עמ' סא).

ובהלכות מלכים ומלחמות (ה ד-ה) כתב: "מצנת עשה להחרים שבעה עממין וכו', וכן מצנת עשה לאבד זכר עמלק" וכו', אבל גם הוסיף (שם ו ד): "אבל שבעה עממין ועמלק שלא השלימו, אין מניחין מהן נשמה, שנאמר... - אף כאן, משמע

ששבעה עממים ואף עמלק, אם מקבלים שבע מצוות ומשלימים, מניחים להם (החיד"א שם), ויהיו גרי תושב.

בדברי רבי אליעזר במכילתא לכאורה מפורש שאין מקבלים גרים מעמלק. אם כן, על מה נסמך הרמב"ם?
 בגמרא סנהדרין (צו ב) אמרו: "מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק". אומר הרב החיד"א (שם): "והיה אפשר לומר דהרמב"ם לא חש למכילתא, משום דסבר דהא דאמרו בש"ס 'מבני בניו של המן למדו תורה' - הוא היפך המכילתא, ופסק כגמרין [- כגמרא שלנו]".

לשיטתו של הרמב"ם, למה הרג דוד את הנער הגר העמלקי? והרי מכיוון שנתגייר אביו, אביו והוא יהודים הם. וזה שהרג הנער את שאול - הרי בלי התראה הרג, ואף שאול עצמו היה כבר בגדר "טריפה" (נוטה ועומד למות), ובכלל - מעשה הנער נודע על פי הודאת עצמו, ולא על פי עדים! (המלבי"ם בפירושו לספר שמואל שם, על הצד שעמלק לא מתגייר).

הרמב"ם עצמו עונה על כך בהלכות סנהדרין (יח ו): "...גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית-דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על-פי שנים עדים. וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם - הוראת שעה הייתה, או דין מלכות היה ("כדי שלא יזידו להרים יד במלך" - מלבי"ם שמואל ב א טז). אבל הסנהדרין אין ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה, שמא נטרפה דעתו בדבר זה" וכו'.

מכל מקום, לפי החיד"א נחלקו הש"ס והמכילתא, והרמב"ם נקט כש"ס.

ה. ה'ציץ-אליעזר' - לרבי אלעזר המודעי במכילתא מגיירים עמלקים, וכמוהו הש"ס והרמב"ם

יש שיישבו את דברי הרמב"ם אף כמכילתא.

הגרא"י וולדינברג ('ציץ-אליעזר') בספרו הגדול 'הלכות מדינה' (ח"ג רכו) מבאר, כי ניתן לומר שאף חז"ל עצמם במכילתא נחלקו בשאלה אם מקבלים גרים מעמלק. לעומת דברי רבי אליעזר שנשבע הקב"ה שאם יבוא מישהו מעמלק להתגייר לא יקבלוהו, דורש רבי אלעזר המודעי את המלחמה לה' בעמלק, לומר ש"נשבע הקב"ה בכסא הכבוד שלו, אם אניח נין ונכד של עמלק תחת כל השמים, שלא יאמרו גמל זה של עמלק". אם כן, רבי אלעזר המודעי איננו סובר שנשבע הקב"ה גם שלא לקבל מהם גרים, "דכשמתגיירים שוב הוּו כקטן שנולד ואין להם יותר

שייכות לעמלק". לפי זה, הגמרא בסנהדרין האומרת ש"מבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק", סוברת כרבי אלעזר המודעי, ואף הרמב"ם פסק כמותו.

ו. שיטות שהבבלי והרמב"ם אף כרבי אליעזר - שדיבר רק בשעת מלחמה (חזון-איש), או רק בשעת שלום (אבני-נזר)

יש מהאחרונים שיישבו סוגיית הבבלי ופסק הרמב"ם אף אליבא דרבי אליעזר במכילתא, בשני אופנים הפוכים.

החזון-איש על הלכות גירות (יו"ד סי' קנז ה, עמ' 372) מבאר כי סתם כך מקבלים גרים מעמלק, ורק בשעת מלחמה אין מקבלים אותם אף אם התגיירו. לפי זה, מה שאמרו בגמרא סנהדרין (צו ב) ש"מבני בניו של המן למדו תורה מבני ברק", הוא מפני שאע"פ שאגג אביהם נכנס במלחמה עם ישראל, מכל מקום בני בניו באו להתגייר שלא בשעת מלחמה, לכן קבלום וגירום. ומה שאמר רבי אליעזר במכילתא "נזכר דוד באותה שעה מה שנאמר למשה רבנו - אם יבוא מכל האומות שבעולם להתגייר שיקבלוהו, ומביתו של עמלק שלא יקבלוהו", "צריך לומר דגר עמלקי זה היה במלחמה והלך ונתגייר וקבלוהו, ודוד אמר שקבלוהו שלא כדין כיוון שהיה במלחמה".

אולם האבני-נזר (או"ח ח"ב סי' תקח, ומסוכם ב'הלכות מדינה' ח"ב קנז), מיישב הפוך: אדרבה, סתם כך - לא מקבלים גרים מעמלק, ורק בשעת מלחמה מקבלים מהם. ומה טעם הדבר? זרע עמלק נענשים בעוון אבותיהם, מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה ששנאתם טמונה בלבם, ושורש חטאו של עמלק הוא שאיננו רוצה בשום אופן להיות כנוע לפני ישראל. לכן, אף שבא עמלקי להתגייר, אין בכך עדיין כל הוכחה שאכן רוצה הוא בהכנעה לפני ישראל, שהרי משיתגייר יעשה כישראל, אך כשיזדמן וימצא בישראל מעלה שאינה קיימת בגר - על כרחו יצטרך להיות נכנע ולו במשהו לפני ישראל, ואז תתפרץ שנאתו ויהיה אויב ורודף לישראל כעמלק אביו. אבל בשעת מלחמה וכיבוש, שאז צריכים המתגיירים לקבל עליהם מיסים ושעבוד כך שהיהו נבזים ושפלים למטה ולא ירימו ראש בישראל, אם בעת כזו מתרצה הוא להיות נכנע ובא להתגייר, זה אינו אוחז מעשה אבותיו בידו ואינו מחויב מיתה, על כן מקבלים אותו.

בדומה לדברים אלה של האבני-נזר, כתב על כך באופן כללי הרב מאיר כהנא הי"ד (ב"פירוש המכבי" על שמואל עמ' רי, על הנער העמלקי) בטעם הסוברים

ש"מקבלים עמלקי שבא להתגייר, והסברא לכך פשוטה: הרי עמלק הוא סמל של "לא ידעתי את ה'" (שמות ה ב) - של חירוף וגידוף ה', וכאשר אדם מעם זה בא ומקבל עליו עול מלכות שמים, אין לך קידוש ה' גדול מזה", וכמובן, קבלת עול מלכות שמים כרוכה בהכרה בהירה בגדולתה של האומה הישראלית, אשר היא "קדש ישראל לה' ראשית תבואתה" (ירמיה ב ג)

[ע' עוד בדברי רבי צדוק הכהן מלובלין ברסיסי לילה (לח, סוף ד ותחילת ה) שנוקט כפשטות דברי רבי אליעזר במכילתא, שלעולם אין מקבלים גרים מעמלק, ולכל היותר בדיעבד תופסת הגירות, ע' שם.

וע' עוד שיטת המשך-חכמה והגאון מטשעבין, שדברי המכילתא נאמרו רק לעניין שאין מקבלים אותו להיות ראוי לבוא בקהל ישראל, אבל להיות גר תושב כן מקבלים אותו - מובאת בהלכות מדינה ח"ג עמ' רכה-רכו].

